

İKİ LİSE VE İKİ İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOSOSYAL GELİŞİM VE İLİŞKİLİ BAZI FAKTÖRLER*

Z. Erden**, R. Akdur***, A. Yıldız Kırılmaz****

ÖZET

Giriş ve Amaç: Toplumun önemli bir kısmını oluşturan ergenlerin sağlığı gelecek nesillerin güvencesidir. Bu çalışmada, ergenlerin, psikososyal durumlarını, sorun yaşayıp yaşamadıklarını, etkileyen faktörleri belirlemek ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda, çözüm önerilerini tartışmak amaçlanmıştır.

Materyal Ve Metod: Çalışma, Abidinpaşa Sağlık Grup başkanlığı bölgesinde yer alan okullar arasından rasgele seçilmiş, iki ilköğretim okulu ve iki lisede gerçekleştirilmiştir. Veriler anket yolu ile toplanmıştır. Anketteki sorular, ergenleri psikososyal açıdan değerlendirmeye yönelik olarak (Home&Environment)(Education&Employment)(Activities)(Drugs)(sexuality)(suicide/Depression) H.E.A.D.S.S. kalıbından yararlanılarak hazırlanmıştır. Araştırmaya 303 öğrenci katılmıştır.

* Dr.Erden'in uzmanlık tez çalışmasındaki, aynı örneklem üzerinde uygulanmış entegre çalışmalardan biridir. Bu çalışmalardan diğeri başka bir makaleye konu edilmiştir.

** Uz Dr. AÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı

*** Prof.Dr. AÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı

**** Öğretim Görevlisi AÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Bulgular Ve Sonuç: Karşı cinsle duygusal ilişkisi olan öğrenciler arasında sınıfta kalma daha sıktır. Karşı cinsle duygusal ilişkisi olan öğrenciler daha yüksek oranda ailelerine haber vermeksizin gezmeye çıkmaktadır.

Başka birisinin yerinde olmayı isteyenlerde nedensiz ağlama durumu yüksek orandadır. Kendilerini başarısız bulan, anne ve baba ile kötü ilişkileri olan ve daha fazla dayak yediğini belirtenler daha sık nedensiz ağlamaktadır. Fiziksel özelliklerinden memnun olan öğrencilerde nedensiz ağlama daha azdır.

Öğrencilerin yaşamlarında değiştirmek istedikleri unsuru, sosyoekonomik düzeyleri etkilemektedir. Yaşamında birden fazla unsuru değiştirmek isteyen öğrenciler daha fazla arkadaşına sahiptir. Kız öğrenciler daha yüksek oranda fiziksel özelliklerinden memnun değildir. Kendi fiziksel özelliklerinden memnun olan öğrencilerin daha fazla arkadaşı vardır. Öğrencilerde başka birisinin yerinde olmayı isteme durumu ile anne ve baba ile ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Başka birisinin yerinde olmayı isteyen öğrencilerde dayak yeme oranı daha fazladır. Kötü alışkanlıkları olan öğrenciler, gece arkadaşlarıyla daha fazla buluşmaktadır. Anne ve babası bir arada olmayan öğrencilerde kötü davranış daha fazladır.

Anahtar kelimeler: Adolesan, gençlerin psikosozal davranışları, okul sağlığı

SUMMARY

Introduction and Objectives: The adolescents who are constituting an important part of the society are the assurance of the future generations. In this study, its aimed to identify the factors affecting having trouble or not, determine, discuss the proposals of the intended solutions in accordance with the obtained results of the adolescents psychosocial status,

Materials and Methods: The study was conducted in two primary school and two high school where these schools were chosen randomly from the education and research area of Ankara University Faculty of Medicine Department which is in the area of Public Health Head of Abidinpaşa Health Group. Data was collected by questionnaire. The questions in the questionnaire was prepared by using patterns created by H.E.A.D.S.S. in order to evaluate the adolescents from the psychosocial perspective

Findings and Conclusion: Being unsuccessful at school is more frequent among the students having emotional relationship with the opposite sex. The percentage of having emotional relationship with the opposite sex is higher for male students. Students who have emotional relationships are wondering around without permission of their parents with higher rate.

The one's who want to be in someone else's place has more gratuitous crying status. The one's who find themselves unsuccessful, having bad relationship with mother and father and stated beaten more frequently has frequently gratuitous crying. Students who are satisfied with the physical characteristics has less gratuitous crying.

The socioeconomic levels affect the elements in the lives of the students that they want to change. The students who want to change more than one element in their life has more friends. Girl students percentage who are

unsatisfied with their physical properties are higher. The students who are satisfied with their own physical characteristics have more friends. There is a significant difference between students wanting to be in someone else's place status and their relationship between their mother and father. Students who want to become someone else's place are beaten with higher probability. Students who have bad habits are meeting with their friends more often at nights. Students whose parents are separated have more bad behaviours.

Key words: Adolescent, psychosocial behaviours, school health

GİRİŞ ve AMAÇ

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci olması nedeniyle, ergenlik kişinin psikosozal sağlığı açısından çok önemlidir. Bu dönemde kişi hem kendi içinde hem de çevresiyle çatışmalar yaşayabilir ya da beklenenin aksine sakin bir süreç de yaşayabilir (Yörükoğlu 2000). Toplumun önemli bir oranını oluşturan ergenlerin sağlığı, gelecek nesillerin güvencesidir.

Bu çalışmada, iki ilköğretim okulu 6.-7.-8. sınıfları ile iki lisenin birinci sınıflarında okuyan öğrencilerin psikosozal durumlarını, bu bağlamda yaşadığı sorunları ve bunları etkileyen faktörleri saptayarak, elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda çözüm önerilerini tartışmak amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Çalışma, tanımlayıcı (descriptive) tipte kesitsel bir araştırmadır. Çalışma, erken ergenlik dönemine (12-16 yaş) denk gelen ilköğretim okulu için 6.-7.-8. sınıflarda okuyan, lise için ise birinci sınıflarda okuyan öğrenciler üzerinde yürütülmüştür.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın eğitim ve araştırma bölgesi olan, Abidinpaşa Sağlık Grup Başkanlığı Bölgesi'ndeki okullar arasından,

Akdere İlköğretim Okulu ve Mithatpaşa İlköğretim Okulu ile Başkent Lisesi ile Tuzluçayır Lisesi rasgele yöntemle seçilmiştir. Örneklem hacmi $n.t^2p.q / d^2(n-1)+t^2p.q$ formülüyle hesaplanmıştır (Akdur 1996). Ulaşabildiğimiz kaynaklarda, araştırdığımız konulara ait sıklıklara ilişkin kesin rakamlar verilmediğinden; prevalans % 50 kabul edilmiştir

Kapsama girecek öğrenciler, okul idarelerinden listeleri alındıktan sonra, bütün içindeki yüzdeleriyle orantısal biçimde okul, sınıf ve cinsiyete göre tabakalı rasgele örneklem yöntemiyle belirlendi. Aynı sınıflarda okuyan ve 16 yaşından büyük olan "geç ergenlik" dönemindeki öğrenciler araştırma dışında bırakıldı. Sonuçta 146'sı erkek ve 157'si kız olmak üzere toplan 303 öğrenci örneklem grubu olarak seçildi.

Çalışmada "ergen" ve "ergenlik"; yaşamın bu döneminde vücutta oluşan biyolojik değişikliklere eşlik eden ruhsal gelişme ve psikososyal değişimleri de kapsayan bir terim olan "adolesan" terimi ile eş anlamda kullanılmıştır (Yörükoğlu 2000).

Sosyoekonomik düzeyi belirlemek amacıyla; babası iş ve ev sahibi olanlar, apartmanda oturanlar, evlerinde üç ya da daha fazla oda olanlar ile Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur gibi sosyal güvencesi olanlar; diğer gruba göre sosyoekonomik düzeyi daha "yüksek" olarak kabul edilmiştir.

Veriler anket formu ile toplanmıştır.

Anket formundaki sorular, ergenleri psikososyal açıdan değerlendirmeye yönelik olarak belirlenen (Home&Environment) (Education&Employment) (Activities) (Drugs) (sexuality) (suicide/ Depression) ana konuların baş harflerinden oluşan H.E.A.D.S.S. kalıbından yararlanılarak hazırlandı (www.complab.nymc.edu/pediatrics/headss.htm). **Home** (Ev; ev ortamının belirlenmesi): Aile fertleri ile ilişkileri, kendine ait odasının olup, olmaması. **Education/Employment** (Okul/İş ortamının belirlenmesi): Okul başarısı, en sevdiği ve en sevmediği konular, sınıfta kalma

durumu, geleceğe yönelik mesleki planları, maddi kazanç için çalışıp, çalışmadığı, öğretmenlerle/patronuyla ilişkisi **Activities** (Aktivite durumunun belirlenmesi): Arkadaşlarıyla ilişkileri, okulda ya da okul dışında katıldığı faaliyetler, hobileri, televizyon seyretme sıklığı, sevdiği programlar, sevdiği müzik türü **Drugs** (İlaçlar; Alışkanlıkların belirlenmesi): Kendisinin kullanıp, kullanmama durumu, arkadaşlarının kullanıp, kullanmama durumu, ailenin (alkol ve sigara) kullanıp, kullanmama durumu **Sexuality** (Cinsellik durumunun belirlenmesi): Cinsellik konusundaki bilinç düzeyi, cinsel partnerinin olup, olmama durumu, korunma yöntemleri konusundaki bilgisi, masturbasyon **Suicide/Depression** (İntihar/Depresyon durumunun belirlenmesi): Uyku ve yeme bozuklukları, yaşamdan ve kendinden memnuniyetsizlik, nedensiz ağlama, yalnızlık duygusu, göz teması kurmaktan kaçınma ve tipik postür.

Anket verileri SPSS 10.0 programı kullanılarak bilgisayara girildi ve analiz edildi. İstatistiklerde Ki-Kare, Fisher's Exact Ki-Kare ve Student t Testi yöntemleri kullanıldı. İstatistiksel analizlerde $p<0.05$ anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 303 öğrencinin yaş ortalaması 14.7 ± 1.3 ; erkeklerin (146 kişi) yaş ortalaması 14.9 ± 1.4 ve kızların (157 kişi) yaş ortalaması ise 14.6 ± 1.1 dir.

Öğrencilerin, karşı cinsle duygusal ilişkilerinin olup olmadığı sorgulandığında (**Tablo 1**), % 54.8'inin karşı cinsle duygusal ilişkisi olduğu, bunların % 55.4'ünün erkek ve % 44.6'sının kız olduğu görülmüştür. Cinsiyet grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.701$, $p=0.006$). Buna karşılık, karşı cinsle duygusal ilişki durumu ile yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($\chi^2=1.598$, $p=0.206$).

Öğrencilerin sınıfta kalmış olup olmama durumunun, karşı cinsle duygusal ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde (**Tablo 1**), sınıfta

kalmış öğrencilerin %72.0'ünün; sınıfta kalmamış öğrencilerin ise %49.1'inin duygusal ilişkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=11.924$, $p=0.001$).

Araştırma grubunun, yaşamlarında değiştirmek istedikleri bir unsur olup olmama, kendi fiziksel özelliklerinden memnuniyet, anne, baba ve kardeşleriyle olan ikili ilişki, okuldaki ders dışı faaliyetlere katılmaları ve kendilerine ait odalarının olup olmama durumları ile karşı cinsle duygusal ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Öğrencilerin karşı cinsle duygusal ilişki durumlarının, anne öğrenim düzeyiyle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır ($\chi^2=13.243$, $p=0.021$). Fakat baba öğrenim düzeyiyle anlamlı bir ilişki yoktur ($\chi^2=3.470$, $p=0.628$).

Öğrencilerde karşı cinsle duygusal ilişki durumuyla; aile içinde en iyi kiminle anlaştıkları sorusuna verdikleri cevapların dağılımına bakıldığında, karşı cinsle duygusal ilişkisi olanlardan 15'i (%9.0) "hiç kimse", 40'ı (%24.1) "annem", 21'i (%12.7) babam, 25'i (%15.1) "kardeşlerim" ve 65'i de (%39.2) "hepsi"; karşı cinsle duygusal ilişkisi olmayanlardan 9'u (%6.6) "hiç kimse", 34'ü (%24.8) "annem", 14'ü (%10.2) babam, 13'ü (%9.5) "kardeşlerim" ve 67'si de (% 48.9) "hepsi" diye cevaplandırmış olup, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2=4.472$, $p=0.346$).

Öğrencilerde karşı cinsle duygusal ilişki durumunun, dayak yiyip yememelerine göre dağılımı değerlendirildiğinde (Tablo 1), karşı cinsle duygusal ilişkisi olduğunu söyleyen öğrencilerin %54.2'sinin hiç dayak yemediği, %45.2'sinin bazen dayak yediği; %2.4'ünün ise sıklıkla dayak yediği saptanmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2=3.778$, $p=0.052$).

Araştırma grubundaki öğrencilerden; duygusal ilişkisi olanların %52.4'ünün çok arkadaşı olduğunu, %47.0'ünün birkaç arkadaşı olduğunu; karşı cinsle duygusal ilişkisi

olmayanların ise %40.1'inin çok arkadaşı olduğunu, %54.8'inin birkaç arkadaşı olduğunu saptanmıştır (Birkaç arkadaşı olan grupla, hiç arkadaşı olmayan grup birleştirilerek, analiz yapılmıştır). Karşı cinsle duygusal ilişkisi olanların %52.4'ü ve karşı cinsle duygusal ilişkisi olmayanların %40.1'i çok arkadaşı olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=4.533$, $p=0.033$). Karşı cinsle duygusal ilişkilerinin olup olmaması ile arkadaşlarıyla okul dışında görüşüp görüşmediklerine bakıldığında (Tablo 1); karşı cinsle duygusal ilişkisi olanların %36.1'inin arkadaşlarıyla sık görüştüğü, %48.2'sinin arkadaşlarıyla bazen görüştüğünü; karşı cinsle duygusal ilişkisi olmayanların %20.4'ünün arkadaşlarıyla sık görüştüğünü, %57.7'sinin arkadaşlarıyla bazen görüştüğü bulunmuştur. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=9.237$, $p=0.010$).

Karşı cinsle duygusal ilişkisi olanların %46.4'ünün, karşı cinsle duygusal ilişkisi olmayanların %30.7'sinin ise gece arkadaşlarıyla buluştuğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.786$, $p=0.001$). Aynı şekilde, karşı cinsle duygusal ilişkisi olanların %51.2'sinin, karşı cinsle duygusal ilişkisi olmayanların %27.0'ünün ailesinden habersiz buluştuğu saptanmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=18.272$, $p=0.000$).

Öğrencilerin nedensiz ağlayıp ağlamama durumları değerlendirildiğinde (Tablo 2), başka birisinin yerinde olmak isteyenlerin %40.5'i sıklıkla nedensiz ağladığını, %45.0'ünün bazen nedensiz ağladığını; başka birisinin yerinde olmak istemeyenlerin %33.3'ü sıklıkla nedensiz ağladığını %38.0'ı bazen nedensiz ağladığını belirtmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.950$, $p=0.019$).

Sıklıkla nedensiz ağladığını söyleyen öğrencilerin %28.4'ü erkek, %71.6'sı kız, bazen ağladığını söyleyenlerin %50.4'ü erkek, %49.6'sı kız ve ağlamadığını söyleyenlerin %74.6'sı erkek, %25.4'ü kız öğrencilerden

oluşturmaktadır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.177$, $p=0.000$)(Tablo 2).

Öğrencilerdeki nedensiz ağlama durumunun, yaş gruplarına, kendilerine ait odaları olup olmamasına, anne ve babanın öğrenim düzeyine, kardeşleri ile ilişkilerine, gençlerin gündüz arkadaşlarıyla buluşup buluşmamasına, öğretmenleriyle ilişkilerine, herhangi bir işte çalışıp çalışmamasına, yaşamlarında değiştirmek istedikleri bir unsur olup olmamasına göre dağılımına bakıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak fark yoktur.

Öğrencilerin nedensiz ağlama durumunun, devam ettikleri sınıflara göre ilişkisi incelendiğinde ileri sınıflarda nedensiz ağlamanın daha fazla olduğu görülmüş aradaki farkta istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=14.034$, $p=0.029$)(Tablo 2).

Nedensiz ağlama durumlarının, ebeveynleriyle olan ikili ilişkilerine göre dağılımı (Tablo 2) değerlendirildiğinde, Sıklıkla nedensiz ağlayan öğrencilerin, %49.5'i annesi ile ilişkilerini "çok yakın", %29.4'ünün "sorun yok"; nedensiz olarak "bazen" ağladığını belirten öğrencilerin, %72.1'i annesi ile ilişkilerinin "çok yakın", %21.3'ü "sorun yok"; "hayır" diyen öğrencilerin ise %69.0'ının annesi ile ilişkilerinin "çok yakın", %23.9'unun "sorun yok" olarak tanımladığı görülmüştür. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=18.731$, $p=0.001$). Nedensiz ağlama sorusuna "sıklıkla evet" diyen öğrencilerin %43.7'si; nedensiz olarak "bazen" ağladığını belirten öğrencilerin %61.7'si ve nedensiz olarak ağlamadığını belirten öğrencilerin ise %80.0'ı, babaları ile ilişkilerinin "çok yakın" olduğunu tanımlamışlardır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır($\chi^2=23.167$, $p=0.000$) (Tablo 2).

Öğrencilerin nedensiz ağlama sorusuna "sıklıkla evet" diyen öğrencilerin, %46.8'i; nedensiz olarak "bazen" ağladığını belirten öğrencilerin, %62.6'sı "hayır" diyen öğrencilerin ise %64.8'i hiç dayak yemediğini belirtmiş olup, gruplar arasındaki fark

istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.966$; $p=0.019$) (Tablo 2).

Öğrencilerin nedensiz ağlama durumunun, kendi fiziksel özelliklerinden memnuniyetlerine göre dağılımı değerlendirildiğinde (Tablo 2), "nedensiz ağlama" sorusuna "sıklıkla evet" diyen öğrencilerin, %44.0'ı; nedensiz olarak "bazen" ağladığını belirten öğrencilerin %62.6'sı; "hayır" diyen öğrencilerin ise %70.4'ü fiziksel özelliklerinden memnun olduğunu belirtmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=14.261$, $p=0.001$).

Başka birisinin yerinde olmak isteyenlerin %50.5'i erkek, %49.5'i ise kızdır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2=0.360$, $p=0.548$).

Başka birisinin yerinde olmayı isteyen öğrencilerden %53.6'sının annesi ile ilişkileri "çok yakın", %30.0'ında "sorun yok"; başka birisinin yerinde olmak istemeyenlerden ise % 68.8'inin annesi ile ilişkisi "çok yakın", %21.9'unun "sorun yok" olarak saptanmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.250$ ve $p=0.027$). Benzer ilişki babaları ile ilişkilerinde de gözlenmiştir ($\chi^2=12.078$ ve $p=0.002$).

Başka birisinin yerinde olmak istediğini söyleyen öğrenciden, %45.9'u; başka birisinin yerinde olmak istemediğini söyleyen öğrenciden, %64.1'i hiç dayak yemediğini belirtmiştir. Dayak yemiş olan öğrenciler daha fazla oranda başka birinin yerinde olmak istemektedir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır($\chi^2=9.442$, $p=0.002$).

Öğrencilerin başka birisinin yerinde olmayı isteme durumunun, kendilerine ait odalarının olup olmaması ve sosyoekonomik düzeye arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Öğrencilerden %30.9'u yaşamlarında bir unsuru, %31.6'sı yaşamlarında herhangi bir unsuru, %21.9'u birden çok unsuru ve %15.6'sı ise yaşamlarındaki her unsuru değiştirmek

istediklerini belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerin %65.7'si (%32.9'u okulunu, %31.5'i oturduğu yeri, %19.9'u ailesini, %38.4'ü dış görünümünü, %43.8'i ekonomik durumunu) yaşamlarında bir ya da birden fazla unsuru değiştirmek istemektedir. Kız öğrencilerin ise %73.8'i(%31.2'si okulunu, %38.2'si oturduğu yeri, %20.4'ü ailesini, %36.9'u dış görünümünü %43.3'ü ekonomik durumunu) değiştirebilmeyi istemektedir.

Yaşamlarında değiştirmek istediği bir unsuru olanların %64.5'i annesiyle ilişkilerini "çok iyi", %25.8'i "sorun yok" diye tanımlamışken, yaşamlarında herhangi bir unsuru değiştirmek istemeyenlerin %74.7'si annesiyle ilişkilerini "çok iyi", %17.9'u "sorun yok" diye; yaşamında birden çok unsuru değiştirmek isteyenlerin %59.4'ü annesiyle ilişkilerini "çok iyi", %21.9'u "sorun yok" şeklinde; yaşamlarında her unsuru değiştirmek isteyenlerin ise %44.0'ı annesiyle ilişkilerini "çok iyi", %40.0'ı "sorun yok" diye tanımlamışlardır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=17.067$, $p=0.009$)

Yaşamında değiştirmek istediği bir unsur olanların %61.8'i; yaşamlarında herhangi bir unsuru değiştirmek istemeyenlerin %75.8'i; yaşamında birden çok unsuru değiştirmek isteyenlerin %47.6'sı; yaşamlarında her unsuru değiştirmek isteyenlerin ise %40.0'ı babasıyla ilişkilerinin "çok iyi" olduğunu belirtmişlerdir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=21.081$, $p=0.000$).

Yine, yaşamında bir unsuru değiştirmek isteyenlerin %29.8'inde; yaşamında hiçbir unsuru değiştirmek istemeyenlerin %49.5'inde; yaşamında birden fazla unsuru değiştirmek isteyenlerin %35.9'unda; yaşamında her unsuru değiştirmek isteyenlerin %26.0'ında sosyoekonomik düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=11.094$, $p=0.011$).

Yaşamında bir unsuru değiştirmek isteyenlerin %53.2'si; yaşamında hiçbir unsuru değiştirmek istemeyenlerin %50.5'i; yaşamında birden fazla unsuru değiştirmek isteyenlerin

%26.6'sı ve yaşamında her unsuru değiştirmek isteyenlerin %54.0'ı çok arkadaşı olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=13.638$, $p=0.003$).

Fiziksel özelliklerinden memnun olan öğrencilerin %55.4'ü erkek, %44.6'sı kızdır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=8.706$, $p=0.003$).

Erkek öğrencilerin %66.5'i fiziksel özelliklerinden memnundur. Erkek öğrencilerin %7.6'sı yüzünden, %3.4'ü saçlarından, %6.8'i boyundan, %3.4'ü kilosundan, %0.8'i kol-bacaklarından, memnun değildir.

Kız öğrencilerin %49.7'si fiziksel özelliklerinden memnundur. Kız öğrencilerin %12.1'i yüzünden, %3.2'si saçlarından, %7.0'ı boyundan, %12.7'si kilosundan, %2.5'i kol-bacaklarından memnun değildir.

Fiziksel özelliklerinden memnun olup olmama ile yaş grupları, öğrencinin duygusal ilişkisinin, kötü alışkanlığının ve kötü davranışının olup olmaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Kendi fiziksel özelliklerinden memnun olanların %52.6'sının ve fiziksel özelliklerinden memnun olmayanların ise %39.1'inin çok arkadaşı olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=5.418$, $p=0.020$).

Başka birisinin yerinde olmak isteyenlerin %50.5'i erkek, %49.5'i ise kızdır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2=0.360$, $p=0.548$).

Başka birisinin yerinde olmak isteyen öğrencilerin %53.6'sı annesi ile ilişkisini "çok yakın", %30.0'ı "sorun yok"; başka birisinin yerinde olmak istemeyenlerin ise %68.8'i "çok yakın", %21.9'u "sorun yok" olarak tanımlamıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.250$, $p=0.027$).

Öğrencilerde başka birisinin yerinde olmayı isteme durumu ile babaları ile ilişkilerine

bakıldığında; başka birisinin yerinde olmak isteyen öğrencilerin % 51.9'u babası ile ilişkisini "çok yakın", % 31.1'i "sorun yok" olarak; başka birisinin yerinde olmak istemeyen gençlerin ise % 64.3'ü "çok yakın", % 30.8'i "sorun yok" olarak tanımlamıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=12.078$ ve $p=0.002$). Başka birinin yerinde olmayı isteyen öğrencilerin % 45.9'u; başka birisinin yerinde olmayı istemeyen öğrencilerin ise % 64.1'i hiç dayak yemediğini belirtmiş olup, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=9.442$, $p=0.002$).

Öğrencilerin başka birisinin yerinde olmayı isteme durumları ile kendilerine ait odalarının olup olmaması, sosyoekonomik düzey ve kendi fiziksel özelliklerinden memnun olup olmama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Öğrencilerin kötü alışkanlık durumları ile cinsiyetleri, yaş grupları, anne ve babalarıyla ilişkileri, dayak yiyip yememeleri arasındaki istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır. Ancak, kötü alışkanlığı olanların %18.5'i gece arkadaşlarıyla buluşmayı "evet, genellikle", %55.6'sı "bazen"; kötü alışkanlığı olmayanların ise %4.3'ü "evet, genellikle", %31.5'i "bazen" diye cevaplamıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=18.934$, $p=0.000$).

Kötü davranışları olan öğrencilerin %30'unun ve kötü davranışları olmayan öğrencilerin ise %91.7'sinin anne babaları bir aradadır. İki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=6.057$, $p=0.014$).

Kötü davranışları olanların %71.1'inin ve kötü davranışları olmayanların %88.7'sinin derslerinde başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=8.825$, $p=0.003$).

Aynı şekilde, kötü davranışları olan öğrencilerin % 65.8'inin, kötü davranışları olmayan öğrencilerin ise %12.8'inin arkadaşlarının da kötü davranışları olduğu görülmüştür. İki grup arasındaki fark

istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=59.445$, $p=0.000$).

Öğrencilerde kötü alışkanlık durumunun, anne ve babaları ile ilişkilerine, cinsiyete, yaş gruplarına, sosyoekonomik düzeye, dayak yiyip yememelerine göre ilişkisi incelenmiş ancak istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kötü alışkanlığı olduğunu söyleyenlerin %18.5'inin "evet, genellikle" gece arkadaşları ile buluştuğunu, %55.6'sının "bazen" buluştuğunu; kötü alışkanlığı olmadığını söyleyenlerin %4.3'ünün "evet, genellikle buluştuğunu", %31.5'inin "bazen" buluştuğunu belirtmişlerdir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=18.934$, $p=0.000$).

Öğrencilerin kötü davranışlarının olup olmaması durumunun, okul başarısına göre dağılımı değerlendirildiğinde (Tablo 4), kötü davranışları olduğunu belirten öğrencilerin %71.1'inin ve kötü davranışları olmadığını belirten öğrencilerin ise %88.7'sinin derslerinde başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=8.825$, $p=0.003$). Kötü davranışları olduğunu belirten öğrencilerin %65.8'inin, kötü davranışları olmadığını belirten öğrencilerin ise %12.8'inin arkadaşlarının da kötü davranışları olduğu ortaya çıkmıştır. İki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=59.445$, $p=0.000$).

Öğrencilerin kendilerini başarılı bulma durumlarının, cinsiyetle ilişkisi incelendiğinde kendini "çok başarılı" olarak tanımlayan grubun yarısını erkek öğrenciler, kendini "başarısız" olarak tanımlayan grubun ise %68.3'ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=8.381$, $p=0.015$).

Öğrencilerin kendilerini başarılı bulma durumu ile anne ve babanın öğrenim düzeyi, sosyoekonomik düzey arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kendini “çok başarılı” olarak değerlendiren öğrencilerin %41.3’ü; kendini “orta düzeyde başarılı” bulan gençlerin %59.3’ü; kendini “başarısız” bulan gençlerin ise %50.8’i idealindeki mesleğe ulaşma konusunda “ümitli” olduğunu belirtmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2=3.593$, $p=0.058$).

Kendini “çok başarılı” bulan öğrencilerin %21.4’ünün, sıklıkla, %44.7’sinin bazen, kendini “orta düzeyde başarılı” bulan öğrencilerin %37.4’ünün sıklıkla, %41.2’sinin bazen, kendini “başarısız” bulan öğrencilerin %48.8’inin sıklıkla, %31.7’sinin bazen nedensiz ağıladığı belirlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=9.602$, $p=0.048$).

Kendilerini “çok başarılı” bulan öğrencilerin %76.8’i; kendini “orta düzeyde başarılı” bulan öğrencilerin %37.9’u; kendini “başarısız” bulan öğrencilerin ise %19.5’i öğretmenleriyle “iyi” ilişkileri olduğunu belirtmişlerdir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=37.597$, $p=0.000$). Ancak öğretmenleriyle ilişkileri, disiplin cezası alıp almamaları ile sınıfta kalma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sınıfta kalmış olan öğrencilerin %60.0’inin ve sınıfta kalmamış olanların %44.3’ünün erkek öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=5.573$, $p=0.018$).

Sınıfta kalmış öğrencilerin %28.0’i; sınıfta kalmamış olanların ise %11.0’i herhangi bir işte çalıştığını bildirmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=12.719$, $p=0.000$).

Sınıfta kalmış öğrencilerin %72.0’inin; sınıfta kalmamış öğrencilerin ise %49.1’inin duygusal ilişkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=11.924$, $p=0.001$).

TARTIŞMA

Öğrencilerin karşı cinsle duygusal ilişki kurup kurmaması ile sınıfta kalıp kalmama durumları arasında istatistiki anlamlılık düzeyinde bir fark vardır ($\chi^2=11.924$, $p=0.001$). Sınıfta kalmış öğrenciler arasında karşı cinsle duygusal ilişkisi olanların oranı sınıfta kalmayanlara göre daha fazladır.

Öğrencilerin karşı cinsle duygusal ilişki durumu ile cinsiyetler arasındaki fark anlamlı bulunmuş, erkek öğrencilerin daha fazla oranda karşı cinsle duygusal ilişki kurduğu saptanmıştır ($\chi^2=7.701$, $p=0.006$). Bu durumun toplumumuzun değer yargıları ile ilgili olabileceği düşünülebilir.

Öğrencilerde duygusal ilişki durumunun yaş gruplarına göre dağılımı değerlendirildiğinde ise yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Oysa bazı kaynaklara göre kızların karşı cinse ilgisi daha erken ve yaklaşık 12 yaşlarında başlamakta olup, bu yaş farkı 1-2 yıl içinde kaybolmaktadı (T.C. Sağlık Bakanlığı 2002). Bir diğer kaynağa göre de karşı cinsle ilişkiler lise yıllarında başlamakta ve bu ilişkiler ergenin arkadaşları arasında statüsünün artmasına neden olmaktadır (Temel 2001, Paschall 2003).

Öğrencilerin karşı cinsle duygusal ilişkilerinin olup olmaması ile annenin öğrenim düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında istatistiki anlamlılık düzeyinde bir fark vardır ($\chi^2=13.243$, $p=0.021$). Öğrenim düzeyi lise olan annelerin çocuklarında duygusal ilişki oranı daha fazladır. Ancak, babanın öğrenim durumu istatistiki bir fark yaratmamaktadır ($\chi^2=3.470$, $p=0.628$). Bu sonuçların daha önceden yapılmış araştırmalarla uyumlu olduğu, çünkü ergenlerin anneleriyle daha yakın ilişkiler içinde olması nedeniyle, anne öğrenim durumunun ergenlerin karşı cinsle ilişkileri üzerinde etkisi olabileceği düşünülmüştür (T.C. Sağlık Bakanlığı 2002).

Öğrencilerin karşı cinsle duygusal ilişki durumlarıyla; ebeveynlerle olan ikili münasebetleri; dayak yeme, kendine ait odası olma, kendi fiziksel özelliklerinden memnun

olup olmama ve faaliyetlere katılmaları gibi özellikleri arasında istatistiksel anlamlılık düzeyinde bir ilişki yoktur. Kaynaklara göre, bu yaş grubu gençlerde fiziksel özelliklerine verilen önem hayatın herhangi bir döneminde olmadığı kadar fazladır. Fakat çalışmamızda bunun karşı cinsle ilişkileri etkilemediğini görülmektedir (Tunçbilek 1995, O'dea 1999). Ergenlik döneminde kendine ait bir odanın gencin psikososyal gelişiminde önemli olduğu bazı kaynaklarda belirtilmiştir (Şemin 1992).

Öğrencilerin karşı cinsle duygusal ilişki durumlarıyla, arkadaşlarının olup olmamasının dağılımı değerlendirildiğinde; duygusal ilişkisi olan ergenlerin aynı zamanda arkadaşlık ilişkilerinin de daha fazla olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=4.533$ ve $p=0.033$). Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, ilkokul döneminde görülen cinsiyet ayrımcılığı ve kendiyile aynı cinsiyete sahip olanlarla arkadaşlık etme yaklaşımı, ergenlikte değişir. Kız ergenlerde bir-iki yıl daha erken olarak karşı cinsle arkadaşlıklar görülmeye başlanır (Yörükoğlu 2000, Orr 1988, Johnston 1997).

Duygusal ilişkisi olan öğrenciler istatistiksel olarak anlamlı oranda arkadaşlarıyla hem daha sık görüşmekte ve hem de gece daha fazla buluşmaktadır. Kaynaklara göre, ergen dönemde, gençleri çok sıkmanın sorun yarattığı belirtildiği gibi, aşırı özgürlüğün de ergende ne yapacağına bilememe kaygısına neden olduğu vurgulanmaktadır. Gece arkadaşlarla buluşma ergenlerin aileleriyle çatıştığı konulardan biri olup, araştırmacılar bu yaş grubundaki gençlerin psikososyal gelişimde sınırlı özgürlüğün daha faydalı olduğu belirtmektedirler (Temel 2001, Şemin 1992, Borawski 2003).

Duygusal ilişkisi olan öğrencilerin daha fazla oranda ailelerinden habersiz gezdiği gözlenmiştir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=18.272$, $p=0.000$). Aile otoritesine karşı çıkma ergenlikte farklı şekillerde görülebilmektedir. Ergen kendisi için sınırlayıcı olduğunu düşündüğü kuralları zaman zaman çiğneyerek kendisinin birey

olduğunu kanıtlamaya çalışabilir (Yörükoğlu 2000, Atabek 2002).

Başka birisinin yerinde olmak isteyenlerde nedensiz ağlama durumu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fazla bulunmuştur ($\chi^2=7.950$, $p=0.019$). Başka birisinin yerinde olmayı istemek kendinden memnuniyetsizliğin bir göstergesi olarak kabul edildiğinden, başka birisinin yerinde olmak isteyenlerde nedensiz ağlama durumunun fazla görülmesi doğaldır.

Öğrencilerin kendilerini başarılı bulma durumu ile nedensiz ağlayıp ağlamama durumu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Kendini "başarısız" kabul eden öğrenciler, "çok başarılı" bulanlardan daha fazla oranda nedensiz ağlamaktadır ($\chi^2=9.602$, $p=0.048$). Yapılan araştırmalara göre ergen yaş grubunda ders başarısızlığı çok önemli bir sorun olarak algılanmakta olup, araştırmamızın sonucu da bu bilgiyle örtüşmektedir (Yörükoğlu 2000, T.C. Sağlık Bakanlığı 2002). Nedensiz ağlama, depresyon belirtilerinden sadece biri olup tek başına anlamlı değildir. Ergenlik döneminde gencin yaşadığı değişim sürecinde, diğer dönemlere kıyasla daha sık görülebilmektedir (Yörükoğlu 2000, Orr 1988).

Nedensiz olarak ağladığını söyleyenlerin çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır ($\chi^2=7.177$, $p=0.000$). Yapılan çalışmalara göre, ergen yaş grubunda nedensiz ağlama, kız öğrencilerde 2-3 kat daha fazla görülmekte olup, araştırmamızın sonucu bu bilgiyle uyumludur (Orr 1988, Motovallı 2000, Hathaway 1993).

Öğrencilerin; nedensiz ağlama durumlarının, anne ve babalarıyla olan ikili ilişkilerine göre dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=18.731$, $p=0.001$), ($\chi^2=24.511$, $p=0.000$). Anne ve baba ile kötü ilişkileri olanlar daha fazla nedensiz ağlamaktadır.

Nedensiz ağlayan öğrencilerin daha fazla dayak yediği saptanmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=7.966$; $p=0.019$). Yapılan araştırmaya göre anne baba ile iyi ilişkiler içinde olan ergenlerin psikolojik açıdan daha uyumlu oldukları gözlemlenmiştir, dolayısıyla ebeveynleriyle iyi

ilişkileri olmayan ya da dayak yiyen ergenlerde nedensiz ağlama daha fazla oranda görülmektedir (Yörükoğlu 2000, Temel 2001, World Health Organization 1986).

Fiziksel özelliklerinden memnun olan öğrencilerde nedensiz ağlama durumunun daha az görüldüğü, memnuniyetsizliğin artmasıyla ağlama oranının da arttığı gözlemlenmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=14.261$, $p=0.001$). Başvurulan kaynaklara göre, bu yaş grubu gençler kısa süre içinde değişen fiziksel özelliklerine uyumda bazen zorlanmaktadırlar. Ufak kusurlarını büyüttükleri için, çoğu zaman tepkileri gerçek durumla orantılı olmamaktadır (Yörükoğlu 2000, Tunçbilek 1995).

Öğrencilerdeki nedensiz ağlama durumunun, ebeveyn ile ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Yapılan araştırmalara ve kaynaklara göre, ebeveynlerle kurulan sağlıklı ve güçlü ilişkiler; ergenin hayata ve olaylara bakışını olumlu yönde etkilemektedir (Atabek 2002, World Health Organization 1986, Bean 2003). Araştırmamızın sonuçları da bu görüşlerle örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşamlarında değiştirmek istedikleri unsur, sosyoekonomik düzey etkilemektedir. Kanada'da 1994 yılında 1759 ergen üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre kötü sosyoekonomik düzey sadece düşük sağlık düzeyine değil, aynı zamanda gençlerde kendine güvende azlığa, mutsuzluğa ve depresyona neden olmaktadır. Bu durumu sadece düşük gelir düzeyiyle açıklamanın yetersiz olduğunu belirten araştırmacılar, yaşanan sosyal çevrenin, fiziksel çevrenin, koruyucu sağlık hizmetlerinin, kişisel davranış biçimlerinin ve biyolojik cevabın da etkileşimi ile oluştuğu görüşünü savunmuşlardır (Abernathy 2002, World Health Organization 1977).

Öğrencilerin yaşamlarında değiştirmek istedikleri bir unsur olup olmaması ile karşı cinsle duygusal ilişki arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Yaşamında birden fazla unsuru değiştirmek isteyen öğrencilerin daha fazla arkadaşına sahip olduğu görülmüştür. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=13.638$, $p=0.003$). Yapılan çalışmalara göre, ergenlikte ailenin yerini arkadaşlar almaktadır ve arkadaşlık ilişkisi bu yaş grubundaki gençler için çok önemlidir (Yörükoğlu 2000). Bu dönemde kişiliğin oluşması, yeni davranış kalıpları ve tutumlarının kazanılması, hatta giyim, kuşam gibi olgular öncelikle arkadaşların etkisi altındadır (Şemin 1992). Gençler aileleriyle paylaşmadıkları konuları arkadaşlarıyla paylaşarak, bir anlamda yalnızlık duygularından uzaklaşırlar. Sağlıklı bir ergen gelişiminde arkadaşların şart olmadığını savunanlar olsa bile, genel kanı uyumlu akran ilişkilerinin, ergenin gelişimini olumlu şekilde etkilediği yönündedir (Yörükoğlu 2000, T.C. Sağlık Bakanlığı 2002, Atabek 2002).

Çalışmamızda kız öğrenciler daha fazla oranda fiziksel özelliklerinden memnun değildir. Bu sonuç literatürle uyumludur ($\chi^2=8.706$, $p=0.003$). Ergenlik döneminde, fiziksel özellikler her iki cinsiyet grubu için de önemli olmakla beraber kız öğrenciler görünümüne daha fazla önem vermektedir (Yörükoğlu 2000, T.C. Sağlık Bakanlığı 2002, O'dea 1999, Şemin 1992).

Fiziksel özelliklerinden memnun olan öğrencilerin daha fazla arkadaşı olduğu belirlenmiştir. İki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=5.418$, $p=0.020$). Bu sonuç, başka kaynaklardaki bilgilerle de uyumlu olup, kendisiyle barışık gençlerin arkadaşlık kurma konusunda, fiziksel özelliklerinden memnun olmayanlara kıyasla daha başarılı olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla arkadaşsızlıktan yakından ya da hiç arkadaşı olmayan bir gencin önemli sorunları olduğu düşünülmelidir (Temel 2001, O'dea 1999, Atabek 2002, Duncan 2001).

Öğrencilerde başka birisinin yerinde olmayı isteme durumu ile, anne ve babaları ile olan ilişkilerine göre dağılımı değerlendirilmiştir. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ve ebeveyni ile ilişkileri iyi olanlar daha az başka

birisinin yerinde olmayı istemektedir . Bu sonuç literatürle uyumludur($\chi^2=7.250$ ve $p=0.027$). Yapılan çalışmalara göre, ergenlerde kendine güven konusu, ebeveynler ile olan ilişkilerden direkt etkilenmektedir. Annesiyle ya da babasıyla iyi ilişkiler içinde olan ergenlerin kendilerine daha çok güvendikleri ortaya çıkmıştır (Yörükoğlu 2000, Bean 2003).

Başka birisinin yerinde olmayı isteyen öğrencilerde dayak yeme oranının daha fazla olduğu saptanmıştır($\chi^2=9.442$, $p=0.002$). Bir kaynağa göre, dayanın çocuklar ve gençler üzerinde yarattığı duygular, korku, suçluluk ve agresyondur (Yörükoğlu 2000). Bu olumsuz duyguların etkisiyle gencin, kendinden ve ortamından memnuniyetsizliğinin bir göstergesi olarak, başkasının yerinde olmak istemesi de şaşırtıcı değildir. Yapılan bir diğer çalışmada, sözlü şiddetin ergenleri olumsuz etkilediği, fakat fiziksel şiddetin çok daha kalıcı izler bıraktığı saptanmıştır (Temel 2001).

Her ne kadar, sosyoekonomik düzeyi düşük öğrencilerde başka birisinin yerinde olmayı isteme oranlarının daha yüksek olabileceği akla gelse de çalışmamızda, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kötü alışkanlıkları olan öğrencilerde, gece arkadaşlarıyla buluşma oranı istatistiksel anlamlılık düzeyinde daha fazladır($\chi^2=18.934$, $p=0.000$). Kontrolsüz özgürlük tanınan gençlerin kendilerini boşlukta hissedebileceği ve doğru yanlış ayırımında hatalara düşebileceği bilinen bir gerçektir. Araştırmamızın sonucu da bu bilgiyle uyumlu olup, ergenlere ailelerin özgürlük konusunda yaklaşımları "sınırlı özgürlük" yönünde olmalıdır diyen otörlerle örtüşmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı 2002, Borawski 2003).

Öğrencilerin kötü davranışlarının olup olmaması durumu ile cinsiyet ve yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sonuçlarımız literatür bilgileri ile farklılık göstermektedir. Bazı araştırmalarda özellikle erkek çocuklarda ve genellikle 15-17 yaşlarında hormonal değişikliklerden kaynaklanan agresif davranışlar görülebildiği

bildirilmiştir (Yörükoğlu 2000, Orr 1988, Shoal 2003).

Anne ve babası bir arada olmayan öğrencilerde kötü davranışta bulunma sıklığı artmaktadır. Bu sonuç literatürle uyumlu bulunmuştur. Anne-babanın bir arada olmaması çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir faktördür. Yapılan çalışmalara göre, ebeveynlerin bir arada olmadığı veya babanın bulunmadığı ailelerde, özellikle erkek çocuklarda suça eğilim daha fazla görülmektedir. Araştırmamızın sonuçları da bu bilgiyle örtüşmektedir (Yörükoğlu 2000, Temel 2001, Paschall 2003).

Ders başarıları düşük olan öğrencilerde kötü davranışlara daha sık rastlanmaktadır ($\chi^2=8.825$, $p=0.003$). Ayrıca, arkadaşlarında kötü davranış oranının yüksek olması öğrencide de kötü davranışların fazla olmasına yol açmaktadır($\chi^2=59.445$, $p=0.000$). Bazı çalışmalar göstermiştir ki, çocuklarda başarının ya da suç işlemenin üzerinde ailenin, arkadaşların ve komşuların etkisi karşılaştırıldığında; kardeşler arası etkileşim en üst düzeydedir. Yakın arkadaşlık ilişkilerinin zaman zaman aile kadar etkili olduğu durumlar görülmesine rağmen (De Vries 2003), ergenin gelişiminde ailenin etkisinin arkadaşlara oranla daha belirgin olduğu belirtilmiştir (Duncan 2001, Mizuno 1999).

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda ;

- Kız öğrencilerin okul başarısının daha iyi olduğu,
- Başarılı öğrencilerin öğretmenleriyle iyi ilişkiler içinde olduğu,
- Karşı cinsle duygusal ilişkileri olanlarda sınıfta kalma oranlarının daha yüksek olduğu,
- Kendini "başarısız" olarak tanımlayan öğrencilerin daha fazla nedensiz ağladığı,

• Annesi ve babası ile iyi ilişkiler içinde olan ergenlerin yaşamlarında daha az oranda değişiklik yapmayı istedikleri,

• Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ve iyi arkadaşlık ilişkileri bulunan ergenlerin yaşamlarından daha memnun olduğu,

• Erkek öğrencilerin fiziksel özelliklerinde daha fazla memnun olduğu

• Fiziksel özelliklerinden memnun olan ergenlerin daha çok arkadaşı olduğu,

• Ebeveynleriyle iyi ilişkiler içinde olan ve dayak yemeyen ergenlerin daha az oranda başka birisinin yerinde olmayı istedikleri,

• Öğrencilerde başka birisinin yerinde olmayı isteyenlerde "nedensiz ağlama" durumunun daha fazla görüldüğü,

• Erkek öğrencilerin, annesinin öğrenim düzeyi lise olanların, fazla sayıda arkadaşı olanların, arkadaşlarıyla okul dışında görüşebilenlerin, gece arkadaşlarıyla buluşabilenlerin ve ailesinden habersiz dışarı çıkanların anlamlı düzeyde karşı cinsle daha fazla ilişkisi olduğu,

• Kız öğrencilerin, lise birinci sınıf öğrencilerinin, ebeveynleriyle ilişkileri yakın olmayanların, dayak yiyenlerin, kendi fiziksel özelliklerinde memnun olmayanların daha fazla oranda nedensiz ağladığı,

• Öğrencilerde "kötü alışkanlık" durumunun, geceleri de arkadaşlarıyla buluşan ergenlerde daha fazla olduğu,

• Ebeveynleri bir arada olmayanlarda kötü davranışlar daha fazla görüldüğü ve okul başarısının daha düşük ve arkadaşlarının da benzer davranışlar içinde olduğu, sonuçları bulunmuştur.

Bu sonuçlar göre şu önerilerde bulunulabilir;

• Ergenlerde psikososyal sorunlar yüksektir. Okullarda öncelikli hizmet verilmesi gereken grupların belirlenmesi için, varolan birimler daha aktif çalışabilir ve gerekirse bu konuda hizmet verebilecek yeni birimler kurulabilir.

• Ders başarısı düşük veya psikososyal ilişkileri zayıf öğrencilerde öncelikli olarak aile ilişkileri ve fiziksel şiddete maruz kalıp kalmadıkları ayrıntılı sorgulanıp, sorunlara uygun çözümler üretilebilir.

• Okullardaki rehber öğretmenler ve psikologlar; ders başarısı düşük öğrencilerle öğretmenlerin ilişkilerini tarafsız gözle değerlendirip, sorunların çözümlerinde yardımcı olabilirler.

• Okullardaki idarecilerin, rehber öğretmenlerin ve psikologların desteğiyle, arkadaşlık ilişkileri zayıf olan ergenler belirlenip, bu gençlerin akranlarıyla daha yakın ilişkiler kurabilmeleri için, ders dışı faaliyet oranları artırılabilir.

• Türkiye genelinde farklı bölgelerdeki ergenlerin fiziksel ve psikososyal gelişim durumlarını belirlemeye yönelik geniş araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Abernathy T (2002) Relationship Between Poverty And Health Among Adolescent, *Adolescence*, 37(145):55-67

Akdur R (1996) Sağlık Bilimlerinde Araştırma Ve Tez Yapma Rehberi, Ankara S: 17-27, 33-36

Atabek E (2002) Erken Büyüyen Çocuklar-Günümüzün Ergenleri- Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul

Bean R (2003) The Impact Of Parental Support, Behavioral Control And Psychological Control On The Academic Achievement And Self-Esteem Of American And European American Adolescents, *Journal Of Adolescent Research*, 18(6):523-541

Borawski E (2003) Parental Monitoring, Negotiated Unsupervised Time And Parental Trust: The Role of Perceived Parenting Practices In Adolescent Health Risk Behaviors, *Journal Of Adolescent Health*, 33:60-70

De Vries H (2003) Parents' And Friends' Smoking Status As Predictors Of Smoking Onset: Findings From Six European Countries, *Health Education Researches*, 18:627-36

Duncan G (2001) Sibling, Peer, Neighbor And Schoolmate Correlations As Indicators Of The Importance Of Context For Adolescent Development, *Demography*, 38(3):437-447

Hathaway W (1993) Current Pediatric Diagnosis And Treatment, Çocuk Hastalıkları Tanı Ve Tedavi, Güneş Kitabevi, Ankara

Johnston E (1997) Care Of Adolescent Girls, *Primary Care*, 24(1):53-65

Mizuno S (1999) Psychosocial Development And Moral Development: An Exploratory Comparison Of Adolescent In Japan And America, *Psychological Reports*, 84:51-62

Motovallı N (2000) Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi, İstanbul Üniversitesi, Temel Ve Klinik Tıp Bilimleri, Ders Kitapları, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul

O'dea J (1999) Association Between Self-Concept And Body Weight, Gender And Pubertal

Development Among Male And Female Adolescent, *Adolescence*, 34(133):68-79

Orr D (1988) Adolescent Development: A Biopsychosocial Review, *Curr Probl Pediatr*, 19:528-33

Paschall M (2003) Effects Of Parenting, Father Absence And Affiliation With Delinquent Peers On Delinquent Behaviour Among African-American Male Adolescents, *Adolescence*, Spring, 38(149):15-33

Shoal G (2003) Salivary Cortisol, Personality, And Aggressive Behaviour In Adolescent Boys: A 5-Year Longitudinal Study, *J. Am. Acad. Child. Adolesc. Psychiatry*, 42(9):1101-1107

Şemin R (1992) Gençlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul

Temel F (2001) Ergen Ve Gelişimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara S: 16-17, 31

T.C. Sağlık Bakanlığı (2002) Ergen Sağlığı Ve Gelişimi, AÇS/AP Genel Müdürlüğü, Aydoğdu Ofset, Ankara S: 7-17, 24-28, 32-34

Tunçbilek E (1995) Çocuk Sağlığı, Propedötik, Hacettepe Yayınları, Ankara

World Health Organization (1986) Young People's Health-A Challenge For Society, Geneva

World Health Organization (1977) Health Needs of Adolescent, Geneva

Yörükoğlu A (2000) Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar, Özgür Yayınları, İstanbul S:21-24, 44-45, 79

Tablo 1. Araştırma Grubunun Karşı Cinsle Duygusal İlişki Durumları ile Bazı Özelliklere Göre Dağılımı

ÖĞRENCİLERİN BAZI ÖZELLİKLERİ		DUYGUSAL İLİŞKİ				Toplam	
		Var		Yok			
		n	%	n	%	n	%
CİNSİYET	Kız	92	55.4	54	39.4	146	48.2
	Erkek	74	46.6	83	60.6	157	51.8
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=7.701, p=0.006$					
ANNENİN ÖĞRENİM DÜZEYİ	Okuryazar Değil	15	9.0	7	5.1	22	7.3
	Okuryazar	8	4.8	6	4.4	14	4.6
	İlkokul	67	40.4	75	54.7	142	46.8
	Ortaokul	34	20.5	24	17.5	58	19.1
	Lise	33	19.9	12	8.8	45	14.9
	Üniversite	9	5.4	13	9.5	22	7.3
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=13.243, p=0.021$					
DAYAK YEME	Hayır	87	52.4	87	63.5	174	57.4
	Bazen	75	45.2	49	35.8	124	40.9
	Sıklıkla	4	2.4	1	0.7	5	1.7
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=3.778, p=0.052$					
ARKADAŞLARININ OLUP OLMAMASI	Çok	87	52.4	55	40.1	142	46.9
	Birkaç	78	47.0	75	54.8	153	50.5
	Hiç yok	1	0.6	7	5.1	8	2.6
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=4.533, p=0.033$					
ARKADAŞLARI İLE OKUL DIŞINDA GÖRÜŞME	Sıklıkla	60	36.1	28	20.4	88	29.0
	Bazen	80	48.2	79	57.7	159	52.5
	Hayır	26	15.7	30	21.9	56	18.5
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=9.237, p=0.010$					
TOPLAM		166	54.8	137	45.2	303	100.0

Tablo 2. Araştırma Grubunun Nedensiz Ağlama Durumlarının Bazı Özelliklere Göre Dağılımı

ÖĞRENCİLERİN BAZI ÖZELLİKLERİ		NEDENSİZ AĞLAMA DURUMU						Toplam		
		Sıklıkla		Bazen		Yok				
		n	%	N	%	n	%	n	%	
CİNSİYET	Erkek	31	28.4	62	50.4	53	74.6	146	48.2	
	Kız	78	71.6	61	49.6	18	25.4	157	51.8	
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=7.177, p=0.000$								
YAŞ GRUPLARI	11-14 yaş	22	20.2	32	26.0	26	36.6	80	26.4	
	15 yaş ve üstü	87	26.0	91	74.0	45	63.4	223	73.6	
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=5.993, p=0.050$								
DEVAM ETTİĞİ SINIF	6. Sınıf	6	5.5	13	10.6	11	15.5	30	9.9	
	7. Sınıf	9	8.3	8	6.5	13	18.3	30	9.9	
	8. Sınıf	11	10.1	11	8.9	7	9.9	29	9.6	
	Lise 1. Sınıf	83	76.1	91	74.0	40	56.3	214	70.6	
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=14.034, p=0.029$								
EBEVEYN İLE İLİŞKİLER	Çok Yakın	*Anne	54	49.5	88	72.1	49	69.0	191	63.2
		**Baba	45	43.7	71	61.7	56	80.0	172	59.7
	Sorun Yok	*Anne	32	29.4	26	21.3	17	23.9	75	24.8
		**Baba	42	40.8	35	30.5	12	17.1	89	30.9
	Sorunlu	*Anne	23	21.1	8	6.6	5	7.1	36	12.0
		**Baba	16	15.5	9	7.8	2	2.9	27	9.4
İstatistiki Analiz.		$\chi^2=18.731, p=0.001, **\chi^2=23.167, p=0.000$								

K R İ Z

DAYAK YEME DURUMU	Hayır	51	46.8	77	62.6	46	64.8	174	57.4
	Bazen	56	51.4	44	35.8	24	33.8	124	40.9
	Sıklıkla	2	1.8	2	1.6	1	1.4	5	1.7
İstatistiki Analiz. $\chi^2=7.966; p=0.019$									
FİZİKSEL ÖZELLİKLERDEN MEMNUNİYET DURUMU	Evet	48	44.0	77	62.6	50	70.4	175	57.8
	Hayır	61	56.0	46	37.4	21	29.6	128	42.2
TOPLAM		109	36.0	123	40.6	71	23.4	303	100.0
İstatistiki Analiz. $\chi^2=14.261, p=0.001$									

Tablo 3. Araştırma Grubunun Sosyoekonomik Düzeye Göre Yaşamında Değiştirmek İsteddiği Unsurlara Göre Dağılımı

SOSYO EKONOMİK DÜZEY	DEĞİŞTİRMEK İSTEDİĞİ UNSUR								TOPLAM	
	Bir Unsur		Hiçbir Unsur		Birden Fazla		Tüm Unsurlar		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Yüksek	28	29.8	47	49.5	23	35.9	13	26.0	111	36.6
Düşük	66	70.2	48	50.5	41	64.1	37	74.0	192	63.4
TOPLAM	94	31.0	95	31.4	64	21.1	50	16.5	303	100.0
İstatistiki Analiz. $\chi^2=11.094, p=0.011$										

Tablo 4. Araştırma Grubunun Kötü Davranış Durumunun Okul Başarısı ve Arkadaşlarının Kötü Davranışlarına Göre Dağılımı

		KÖTÜ DAVRANIŞ DURUMU				Toplam	
		Var		Yok		n	%
		n	%	n	%		
OKUL BAŞARISI	Çok Başarılı	3	7.9	53	20.0	56	18.5
	Orta	24	63.2	182	68.7	206	68.0
	Başarısız	11	28.9	30	11.3	41	13.5
İstatistiki Analiz. $\chi^2=8.825, p=0.003$							
ARKADAŞLARININ KÖTÜ DAVRANIŞLARI	Var	25	65.8	34	12.8	59	19.5
	Yok	13	34.2	231	87.2	244	80.5
TOPLAM		38	12.5	265	87.5	303	100.0
İstatistiki Analiz. $\chi^2=59.445, p=0.000$							